

כמו גלדיאטורים

(התפרסם ב"ידיעות אחרונות", 3 בפברואר, 2010)

ברומי, היו הקיסרים יושבים גבוה על הטריבונו, ואגב שתיה ואכילה, מתבוננים - במידה כזו או אחרת של עניין - במאבק לחיים ולמוות שהתנהל למטה בזירה. ברגע האמת, הם היו מסמנים בבוהן ידם את גזר דינו של הגלדיאטור האומלל: למעלה - לחיים, למטה - למוות. כיום, הכתבים והפרשנים באולפן הטלוויזיה וכך צופי הטלוויזיה בביתם אגב שתיה ואכילה, יושבים מסתכלים - במידה כזו או אחרת של עניין - בנשיא ארה"ב, המתוח כקפיץ, נושא את נאומו השנתי על מצב האומה. מייד לאחר שנאמרה המילה האחרונה, הפרשנים מצחצחים חרבות ו"שולפים מן השרוול" אמרי שפר, והצופים בבית משגרים מסרונים או מטקבקים, ומידה רבה חורצים בכך את גורל ממשלו. הקיסרים הפכו גלדיאטורים.

כיום, הסיכוי של בעלי תפקידים פוליטיים בכירים להספיק לאגור מצבורי אשראי ציבורי שיגנו עליהם משבט הביקורת הציבורית ויסייעו להם לייצב את מנהיגותם הוא זעום. למעשה, מהרגע שנבחרו, מתחילה עבורם הספירה לאחור: שהייתם בפסגת ההצלחה היא קצרצרה, והם מוצאים עצמם מהר מאוד במדרון החלקלק בדרך למטה. כך נפל טוני בלייר ממרומי הפופולאריות שבה זכה בשנים הראשונות לכהונתו ופרש כשדעת הקהל בבריטניה קצה בו, ניקולה סרקוזי שהפופולריות שלו בתחילת נשיאותו הרקיעה שחקים, מתבוסס כיום באזורי ה-25% תמיכה במנהיגותו, ואילו ברק אובמה, שרק לפני שנה זהר בשמי הפוליטיקה האמריקנית באור יקרות, נאלץ שנה בלבד לאחר מכן להתמודד עם תוצאות סקרים המורים כי יותר ממחצית הציבור האמריקני מעניק לממשלו ציונים בלתי מחמיאים בעליל. למעשה, תקופת הכהונה כולה הפכה עבור המנהיגים הדמוקרטיים למסע בחירות אחד ארוך, כפי שאמר-קבל אובמה בנאומו.

לשחיקה חסרת תקדים זו במעמדה של המנהיגות פוליטית בעולם הדמוקרטי סיבות רבות: ראשית, כריזמה, יכולת רטורית, מראה נאה ויכולות "לעבור טוב" בתקשורת, נתונים המסייעים כיום לנצח בבחירות המתרחשות למעשה בטלוויזיה והמתוזמרות על ידי קמפיינרים ואנשי יחסי ציבור יותר מאשר דרך תהליכי בחירה וברירה מייגעים, אך מחכימים, בתוך המפלגות הפוליטיות, אינם בהכרח כישורים מתאימים ומספיקים לנהל מדינה. שנית, הבעיות הניצבות כיום בפני מקבלי החלטות הן מורכבות בהרבה מבעבר. לפיכך, יכולתם לשלוט במתרחש ועוד יותר מכך - להוכיח התמצאות בכל אחת מבעיות מורכבות אלה, החל בכשלי השוק, עבור באסטרטגיות צבאיות עתירות טכנולוגיה וכלה בבעיות אנרגיה וסביבה - היא נמוכה. לא פעם אפוא הם "נתפסים על חם" בלא תשובה מספקת ומרגיעה לשאלות/תביעות המופנות אליהם. זמינותו לציבור הרחב של מידע על כל דבר ועניין שבעולם, מנשק גרעיני עד להתחממות כדור הארץ ומניעת מגפות, גם היא שוחקת מניה וביה את היתרון היחסי שהיה בעבר למנהיג, שרק על אוזנו לחשו המומחים, ושהצטייר לכן בעיני ההמונים כאב הגדול, היודע כל. הכיסוי התקשורתי הבלתי פוסק של כל מהלך של הנמצאים בצמרת גם הוא מקטין את יתרון הקסם שבריוחוק, כשהוא חושף כל אגל זעה הנוטף על מצחם, כל קמט של עייפות, כל הבעה של מבוכה ומעל הכל - כל "החלקה" אתית ומוסרית שלהם.

לכאורה, אנו מתקרבים לאידיאל הדמוקרטי הצרופ, שבו מנהיגים אינם יכולים להרשות לעצמם שלא להטות אוזן לבוחריהם והציבור, הריבון בדמוקרטיה, מפעיל בקרה מתמדת על היושבים בצמרת. אלא שאלה וקוץ בה - בהיותם חרדים תמידית מאבדן התמיכה בהם, המתבטאת תדיר בנקמה אלקטורלית מהירה, המנהיגים מעדיפים שלא להסתכן; הם בוחרים בבררות מדיניות השוות לכל נפש ונמנעים מהחלטות פוליטיות אמיצות, שכן אלה אינן פופולריות בטווח הקצר. וכך, כאמצעי שרידה, האסטרטגיה, שהיתה יכולה להביא מזור אמיתי לחוליים הכלכליים, החברתיים הסביבתיים והפוליטיים, מקרבת על מזבח מולך הפופולריות הציבורית.